

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΙΠΟΛΕΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Θ. Π. ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ

ΜΕΛΕΤΙΟΝ ΤΟΝ Δ΄.

«Περὶ τοῦ ἐντελῶς ἀθυνάτου τῆς ἐναρμονίσεως

τῶν μελῶν τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἄνευ

ἀλλοιώσεως καὶ παραμορφώσεως αὐτῶν»

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΝ

ΕΝ ΤΗ ΣΥΝΟΔΙΚῃ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ ΤΗΣ 8 ΜΑΪΟΥ 1923

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1923

3200

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΗΠΟΛΕΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

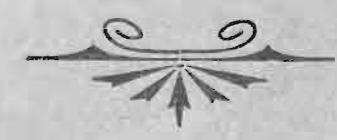
ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Θ. Π. ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ

ΜΕΛΕΤΙΟΝ ΤΟΝ Δ'.

«Περὶ τοῦ ἐντελῶς ἀδυνατοῦ τῆς ἐναρμονίσεως
τῶν μελῶν τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἄνευ
ἀλλοιώσεως καὶ παραμορφώσεως αὐτῶν»

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΝ

ΕΝ ΤΗ ΣΥΝΟΔΙΚῃ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ ΤΗΣ 8 ΜΑΪΟΥ 1923

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1923

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΤΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος.

Διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ πιπτακίου συνεσιήθη πρό τινος, συνοδικῆ ἀποφάσει, εἰς τὸν ἡμέτερον Ἐκκλησιαστικὸν Μουσικὸν Σύλλογον ὅπως οὕτως ἐν ὑπομνήματι αὐτοῦ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν τὰς σκέψεις καὶ τὰς γνώμας αὐτοῦ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ παρατηρούμενα σήμερον παρ' ἡμῖν δύο ἀντίθετα ρεύματα ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν ναοῖς μουσικῆς, τὸ ρεῦμα δηλ. τὸ συντηρητικὸν καὶ τὸ νεωτεριστικὸν, ἰδιαίτε- ρως δὲ ὑποδείξῃ καὶ κοθορίσῃ τὸν τρόπον τῆς κρείττονος καλ- λιεργείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, οὕτως ὥστε μεί- ζονα συγκομίζεσθαι τὴν προσέλκυσιν καὶ κατάνυξιν καὶ με- ταρσίωσιν τοῦ ἐκκλησιάσματος ἐξ αὐτῆς, καὶ τὸν τρόπον τοῦ καταρτισμοῦ καταλλήλων χορῶν, πρῶτιστα μὲν πάντων διὰ τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν, εἶτα δὲ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς ἱεροὺς ναοὺς.

Τὸ Προεδρεῖον δὲ τοῦ Σωματείου εἰς ἕκτακτον συνεδρίασιν συνελθὼν, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ σύνταξις τοῦ ὑπομνήματος ἀνα- τεθῆ εἰς εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν, ἢ ὑποβολὴ ὁμως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰ- μετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα γένηται ἐν εὐθελωτέρῳ καιρῷ, ἅτε δὴ τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Κέντρου ἀσχολουμένου νῦν ὡς ἐκ τῶν κρισίμων περιστάσεων, ἃς διερχόμεθα, εἰς ζητήματα ἔθνικὰ ὑ- ψίστης σπουδαιότητος, καὶ ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ὑπὸ τῶν πολ-

λῶν ὅτι τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἐμπιπραμένων ἡμεῖς ἄδομεν ἀσχολούμενοι εἰς ζητήματα μουσικά. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις δύο συνοδικαὶ συνεδριάσεις κατηναλώθησαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς καὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ὅπως χρηματικῶς ὑποστηριχθῆ ἡ ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον ματαίως ἀποπειρώμενος τὴν ἐναρμόνισιν αὐτῆς καθηγητῆς κ. Στ. Σταματιάδης, ὁ ἡμέτερος Ἐκκλησιαστικὸς Μουσικὸς Σύλλογος καθῆκον αὐτοῦ ἠγήσατο ὅπως, κατόπιν δευτέρας σκέψεως, ὑποβάλλῃ διὰ τοῦ παρόντος Ἑπομνήματος τὰς σκέψεις καὶ τὰς γνώμας αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον ἐπὶ τῶν ἐν τῷ σεπτῷ Πατριαρχικῷ πιττακίῳ θιγομένων σημείων καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀδυνατοῦ τῆς ἐναρμόνισεως τῶν μελῶν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Σταματιάδου.

Αἰῶν συνεπληρώθη, Παναγιώτατε, ἀφ' οἴτου, πατριαρχοῦτος τοῦ ἔθνομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Β', ἀνεφάνη εἰς τὸν παρ' ἡμῶν μουσικὸν ὀρίζοντα Ἁγάπιός τις Παλλιέρμος, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ ἐναρμόνισῃ τὴν ἡμετέραν μουσικὴν. Αἱ προσπάθειαι τῶν ὀπαδῶν καὶ διαδόχων τοῦ Παλλιέρμου οὐδόλως ἐκτοτε περιεστάλησαν, ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἐποχὴν αὐτεπάγγελτοι νέοι Παλλιέρμοι παρουσιάζονται, ζητοῦντες ἐπιμόνως ὅπως διαπομπεύσωσι τεχνικῶς μουσικὸν σύστημα θαυμασίου πλούτου μελωδικοῦ, συνδεδεμένον ἀρρήκτως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν φιλολογίαν καὶ γλῶσσαν. Πᾶσαι δὲ αἱ ἐκάστοτε ἐνέργειαι καὶ ἐργασίαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ μαλλιαριζόντων ἐναυάγησαν καὶ ναυαγοῦσι, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῆ ἡ ἐναρμόνισις ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς διὰ τοὺς ἐξῆς ἐν κεφαλαίῳ τεχνικοὺς καὶ ἐπιστημονικοὺς λόγους.

1) Πρώτην δυσκολίαν εἰς τὴν ἐναρμόνισιν παρεμβάλλει κατ' ἀρχὴν τὸ ὅλως διάφορον τῶν τονιαίων διαστημάτων. 2) Ὁ πλοῦτος τῶν ἤχων τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ἐν σχέσει πρὸς

τοὺς ἤχους τῆς Εὐρωπαϊκῆς, διότι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ ἔχει ἤχους ὀκτώ, ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ μόνον δύο τὸν Maggiore καὶ τὸν Minore. 3) Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ ἔχει διάφορα συστήματα, οἷον ὀκτάχορδον, πεντάχορδον, τετράχορδον κτλ. δι' ὧν παριστάνει τοὺς ὀκτὼ ἤχους, ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ ἔχει μόνον τὸ ὀκτάχορδον, δι' οὗ παριστάνει τοὺς δύο ἤχους αὐτῆς. 4) Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ ἔχει τρία γένη, τὸ διατονικόν, τὸ χρωματικόν καὶ τὸ ἐναρμόνιον, δι' ὧν ἐκφράζει τὰ διάφορα εἶδη τῆς μελωδίας, ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ ἔχει μόνον τὸ διατονικόν, στερεῖται ἀπολύτως τοῦ ἐναρμονίου καὶ ἐν μέρει τοῦ χρωματικοῦ. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ δὲν παραδέχεται διαστήματα μικρότερα τοῦ ἡμιτονίου, ἐνῶ ἡ ἡμετέρα ποιεῖται χρῆσιν διαστημάτων μικροτέρων τοῦ ἡμιτονίου· ὅλως δὲ ἀστήρικτον τὸ προβαλλόμενον ἐπιχείρημα ὑπὸ τῶν ἐναρμονιστῶν ὅτι οἱ ἄδοντες κατὰ τὸ Εὐρωπαϊκὸν σύστημα μεταχειρίζονται ὅτε μὲν τὴν φυσικὴν κλίμακα, ὅτε δὲ τὴν συγκερασμένην. 5) Ἡ Δίεσις καὶ ἡ Ὑφέσις τῆς ἡμετέρας μουσικῆς δημιουργεῖ διάφορα μικρότερα ἢ μεγαλῆτερα διαστήματα, ἐνῶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς ἡ Δίεσις καὶ ἡ Ὑφέσις αὐξάνει ἢ ἐλάττωι τὸν τόνον μόνον κατὰ ἡμιτόνια. Ἐὰν λοιπὸν θελήσωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας μουσικῆς τοὺς κανόνας τῆς ἀρμονίας, τοὺς ἀκριβῶς ἐστηριγμένους ἐπὶ τῶν διαστημάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς κλίμακος, ἀνάγκη νὰ μεταβάλωμεν αὐτὰ τῆς Βυζαντινῆς διατονικῆς κλίμακος τὰ διαστήματα, ἄλλως ἢ ἐφαρμογὴ αὐτῆς καθίσταται ἀδύνατος. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύται ὅτι ἀνέφικτος ἀποβαίνει ἢ εἰς ἀρμονίαν μεγαποίησις τῆς ἡμετέρας μελωδίας, διότι ἄλλως καταστρέφεται τὸ μέλος καὶ τὸ ὕφος αὐτῆς.

Πλὴν τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν κωλυμάτων, καὶ λόγοι ἐθνικοὶ μᾶς ὑπαγορεύουσι νὰ μὴ ἀντικαταστήσωμεν διὰ ξένης τὴν σωζομένην πάτριον Βυζαντινὴν μουσικὴν, καθότι ἕκαστον ἔθνος ὡς ἔχει ἰδίαν γλῶσσαν, ἤθη καὶ ἔθιμα, παρα-

δόσεις, ἴδιον προορισμὸν, ἱστορίαν, μουσικὴν, οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἔχει σὺν ἄλλοις ἔθνικοῖς γνωρίσμασι καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ, ἣτις πιστῶς διερμηνεύει τὰ αἰσθήματα τοῦ ἔθνους. Παιθομολογούμενον δὲ τυγχάνει ὅτι Μουσικὴ καὶ Ποίησις συμβάλλουσι τὰ μάλιστα εἰς τὴν μόρφωσιν ἔθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἤθους. Ἀδύνατον λοιπὸν ἢ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ νὰ μορφώσῃ παρ' ἡμῖν χαρακτῆρα καὶ ἤθη, καθότι ἢ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ ὁμιλεῖ γλῶσσαν καταληπτὴν εἰς τὴν τοῦ Εὐρωπαίου καρδίαν, ἢ δὲ ἑλληνικὴ μουσικὴ δονεῖ τὰς ἴνας τῆς καρδίας τοῦ Ἑλλήνου, ὅστις διὰ τῆς μουσικῆς ταύτης ὑμνησε καὶ ἐδοξολόγησε τὸν Θεὸν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπὶ Κ' αἰῶνας, διὰ ταύτης ἐβαυκάλιζε τὰ βρέφη αὐτοῦ, διὰ ταύτης ἐκαλλάνδιζε τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς ἀρχιετηρίδας αὐτοῦ, διὰ ταύτης ἐχόρευε καὶ ἐκώμαζεν ἐν εὐθυμίαις, διὰ ταύτης ἐπίσης ὑπεγλύκανε καὶ τὴν πικρίαν δυσχειμέρων ἡμερῶν. Διὰ τοὺς ἔθνικοὺς τούτους λόγους καὶ διότι ἀνοίκειος εἶναι ἢ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀπαγγελίαν καὶ τοὺς ἔθνικοὺς τόνους, ἢ ἐνορμόνισις τῆς ἡμέτερας ψαλμωδίας εἶναι ἀδικος καὶ ἄλογος.

Ἡ περὶ ἀντικαταστάσεως δὲ τῆς ἡμέτερας μουσικῆς ἰδέα εἶναι ἀσεβῆς καὶ διὰ λόγους θρησκευτικούς, διότι ἢ μουσικὴ τῆς ἡμέτερας Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κανόνος τῆς ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων πατερικῶν χωρίων καταφαίνεται, ὅτι τυγχάνει παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς τοιαύτη δέον νὰ τηρῆται πιστῶς ὑπὸ τῆς ἡμέτερας Ἐκκλησίας, ἣτις ὑπῆρξε πάντοτε λάτρις μέχρι φανατισμοῦ τῶν παραδόσεων, δυσχερῶς ἀποδεχομένη πάντα νεωτερισμὸν καὶ πᾶσαν καινοτομίαν. Τούναντίον δὲ ἢ εἰσαγωγή τῆς ξενοφώνου μουσικῆς ἐν τῇ ἡμέτερᾳ Ἐκκλησίᾳ θὰ ἀνατρέψῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς ἀπ' αἰῶνων παραδοθείσας ἡμῖν παρὰ τῶν τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων Ἱεράς Ἀκολουθίας, ἐν αἷς ἀνεγράφημεν καὶ πρὸς ἃς ἐξωκειώθη ἐπὶ Κ' αἰῶνας τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ μεταρρυθμίσῃ αὐτὰς ἐπὶ τὸ Εὐρωπαϊκώτερον κατὰ τοὺς Δυτικοὺς ἢ Διαμαρτυρο-

μένους πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἱερωτάτου σκοποῦ τῶν ἡμετέρων ἀκολουθιῶν, τοῦ ἀποβλέποντος οὐ μόνον εἰς τὸ μουσικὸν ἄκουσμα, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν προκαλοῦσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστιανοῦ αἱ μουσικῶς ἀπαγγελλόμεναι λέξεις τῆς παρ' ἡμῖν ἱερᾶς ὑμνολογίας. Καὶ ἐν γένει, ἢ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπόρροια οὔσα τῆς τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων μελωδίας, καθιερωθεῖσα δὲ ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, θεσπισθεῖσα ὡς ἀδιάσπαστον μέρος τῆς κοινῆς ἡμῶν λατρείας, καὶ τὸ κῦρος Κ' αἰῶνων φέρουσα, δὲν εἶναι εὐσεβὲς νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ μεταρρυθμισθῇ, ἀλλὰ δέον ἵνα τηρηθῇ ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν θρησκείας, καθόσον μάλιστα ἢ μουσικὴ αὕτη, διηνεκῆς ἐστὶ διδασκαλία τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν διδάσκουσα καὶ ποδηγετοῦσα ἡμᾶς τε καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν διὰ τῶν ὑμνων, τῶν συνδεομένων μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν εὐτυχιῶν καὶ δυσπραγιῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ μετὰ τῶν θεοπνεύστων ἐκείνων ὑμνογράφων, ἀσματογράφων καὶ μελωδῶν, ἐν οἷς καταλέγονται καὶ θεόστεπτοι βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου καὶ πατριάρχαι καὶ πλήθος ἐνδόξων καὶ ἱστορικῶν ὀνομάτων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Ἡ ἡμέτερος Σύλλογος, Παναγιώτατε, παρακολουθήσας μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστασίας τὰς περὶ ἐναρμονίσεως τῆς ἡμέτερας μουσικῆς πραγματείας καὶ διατριβὰς τοῦ κ. Σ. Σταματιάδου, τὰς δημοσιευθείσας τῷ 1912 ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, τῇ ἐν Ἀθήναις «Φόρμιγγι» καὶ ἐν ἄλλαις ἐγχωρίοις ἐφημερίσιν, ἐπέισθη ὅτι αὗται ἀποτελοῦσι σύνολον ἀντιφάσεων, διότι ὁ μουσικολόγος καθηγητῆς οὐδεμίαν ἔχει συστηματικὴν περὶ τῆς ἡμέτερας μουσικῆς ἀρχὴν, στηριζομένην ἐπὶ ὑγιοῦς βάσεως. Ὁ ἴδιος ὡμολόγησε δημοσίᾳ ὅτι, ἐὰν ὑπάρχωσιν μικρὰ διαστήματα, ἀδύνατος ἢ ἐναρμόνισις τῆς ἡμέτερας μουσικῆς, καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουσι τὰ διαστήματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς

ἀγνοεῖ καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸν πλοῦτον τῆς ἡμετέρας μουσικῆς εὐρισκόμενα εἰς τὸν λάρυγγα τῶν παρ' ἡμῖν δοκίμων ἱεροψαλγῶν, παρέχουσι δὲ καὶ τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ἄκουσματῶν Βυζαντινῶν μελωδιῶν, τὸ ζήτημα δέον νὰ θεωρηθῆ ἡλελυμένον. Τὸ κορύφωμα δὲ τῶν ἀσυνεπειῶν τοῦ κ. Σ. Σταματιάδου εὐρηται εἰς τὰ ἐξῆς χωρία. Ἐνῶ δογματίζει ὅτι «Ἐν ἑκ τῶν πολυτίμων κειμηλίων, τὰ ὁποῖα διέσωσε τὸ ἔθνος μας εἶναι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ, κειμήλιον σημαντικὸν ὄχι μόνον ὑπὸ ἔποψιν ἐθνικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἀπολύτου καλλιτεχνικῆς ἀξίας, διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν γλυκύτητα τῶν μελωδιῶν της, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν πρωτοτυπίαν» (Ἐκκλησ. Ἀλήθ. ἔτος ΛΑ΄. σελ. 367), κατωτέρω ὁ ἴδιος λέγει: «Πάσχει ἡ μουσικὴ ἡμῶν ἀπὸ μαρασμόν..... Εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταγγισθῆ εἰς αὐτὴν ζωογόνον αἷμα» καὶ ἀλλαχοῦ λέγει: «Ἡ μόνη σωτηρία εἶναι νὰ ὑποβληθῆ ἡ μουσικὴ ἡμῶν εἰς σοβαρὰν καλλιτεχνικὴν ἐπεξεργασίαν, ἡ ὁποία μετ' εὐλαβείας διατηροῦσα αὐτὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν, ὄχι μόνον δὲν θὰ τὴν καταστρέψῃ, ἀλλὰ θὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὸν ἐξ ἀτροφίας θάνατον, πρὸς τὸν ὁποῖον μοιραίως φέρεται σήμερον» (Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, ἔτος ΛΑ΄. ἀριθμ. 2).

Διὰ τῶν ἀντιφάσεων αὐτοῦ ὁ κ. Σ. Σταματιάδης σοφιστικῶς καταργῶν πάντα λογικὸν συνειρμόν, προσπαθεῖ ἀνατρέπων τὰ πάντα νὰ καταστήσῃ εἰς τὸ ποθούμενον, δηλ. εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν μουσικῶν διαστημάτων, ἵνα ἐπιτευχθῆ ἡ ἐναρμόνισις, ἢ μᾶλλον ἀποπειρᾶται νὰ καταργήσῃ τὰ μικρὰ διαστήματα τὰ ἀποτελοῦντα τὸν πλοῦτον τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς, καὶ τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἤρξατο εἰσαγομένη καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὡς εἰσήγαγεν ἤδη ταῦτα ὁ Ριχάρδος Στάϊν, γράψας μουσικὸν τεμάχιον μετέταρτα τόνου διὰ βιολοντσέλλον καὶ κλειδοκίμβαλον μετὰ δικαιολογητικοῦ προλόγου, δι' οὗ κατέδειξεν ὅτι τὸ μουσικὸν σύστημα τῆς Δύσεως ἐξηντλήθη ἤδη ὡς πτωχότερον τοῦ ἡμετέρου. Ὁ κ. Σταματιάδης προσέτι

ὁμολογεῖ ὅτι ἐργάζεται μὲν πρὸς ἐναρμόνισιν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς, ἀλλ' ἄχρις ὥρας δὲν εἶδε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ στεφομένην ὑπὸ ἐπιτυχίας· «ἐργασία, λέγει, πρὸς ἐναρμόνισιν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη γίνεται. Δύναται τις ὁμως νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας ταύτης εἶναι μέχρι τούδε μέτρια» (Ἐκκλ. Ἀλήθ. ἔτος ΛΑ΄. ἀρ. 2). «Δὲν λέγω ὅτι καλῶς ἔχει ἡ ἐργασία τὴν ὁποῖαν παρουσιάζω, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὴ πολλῶν βελτιώσεων» (Ἐκκλ. Ἀλήθ. ἔτος ΛΒ΄. σελ. 230). «Ἐπολείπεται, λέγει ὁ κ. Σ. Σταματιάδης, τὸ ζήτημα, ἂν ἐγὼ ἐπέτυχον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν καταλλήλων ἀρμονιῶν. Ἄν ἐγὼ δὲν ἐπέτυχον, ἄλλος δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ» (Ἐκκλ. Ἀλήθ. ἔτος ΛΒ΄. ἀριθμ. 25).

Ὅτι δὲ τὸ ἔργον τῆς ἐναρμόνισεως τοῦ κ. Σ. Σταματιάδου δὲν ἐπέτυχεν, ἀπεδείχθη ἐναργῶς τὴν 4ην Μαΐου 1914, ὅτε ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐνώπιον πολλοῦ κόσμου ἐξετέλεσε διάφορα ἄσματα τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ὑπὸ τοῦ χοροῦ τοῦ κ. Σ. Σταματιάδου ψαλέντα ἄσματα πιστῶς παρηκολούθησεν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καὶ ἀποφαινόμεθα ὅτι ἡ ἐναρμόνισις αὐτῶν ὀλοσχερῶς ἀπέτυχεν. Ἐξηγοῦμεθα: Ὁ κ. Σ. Σταματιάδης διατείνεται ὅτι ἐν τῇ ἐναρμόνισει διατηρεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μελωδίαν, καὶ ὅτι ἐπενδύων τὴν ἡμετέραν μουσικὴν διὰ τῆς ἐναρμόνισεως, τὴν ἀναδεικνύει. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἐκκλησιαστικὴν μελωδίαν διατηρεῖ, ὡς ἰσχυρίζεται, οὔτε διὰ τῆς ἐναρμόνισεως τὴν ἀναδεικνύει, διότι διὰ τῆς ἐναρμόνισεως τελείως παρεμορφώθη ἡ ἰδέα τοῦ μέλους. Εἰς ἐπίμετρον δὲ δὲν ἐγένετο καὶ διάκρισις ἤχων, διότι δὲν ἐφαίνοντο οὔτε οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι, οὔτε καὶ αἱ καταλήξεις· π.χ. ἐνῶ ἡ ψαλεῖσα δοξολογία ἐν τῷ Προγράμματι ἀνεφέρετο εἰς ἤχον Α΄. ἐν τούτοις ψαλλομένη ἠκούετο ὅτε μὲν ὡς Λέγετος, ὅτε ὡς Πλ. Δ΄. Τὸ δὲ «Ὁ μονογενῆς Υἱὸς», ὅπερ ψάλλεται εἰς ἤχον Β΄. χρωματικόν, ἐξετελέσθη τούναντίον ὡς διατονικὸς καὶ δὴ ἀτελής. Εἰς τὸ «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται» μόνον ἑκ τῶν λέξεων διεκρίνε-

το ποῖον τροπάριον ἐψάλλετο, καθότι ἐξετελέσθη ἡ ἐναρμόνισις διὰ τῆς ἀλλοιώσεως καὶ παραμορφώσεως διαφόρων μελικῶν γραμμῶν καὶ ἰδία εἰς τὰς λέξεις « Ἅγιος, ἄγιος, ἄγιος εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν ». Τὸ πρὸ τοῦ Ἀποστόλου ψαλλόμενον « Ἅγιος ὁ Θεὸς » ὡς ἐψάλη ἐν ἀρμονίᾳ ἤτο τι ξένον πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει. Εἰς τὸ « Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου » κατέφυγεν ὁ κ. Σ. Σταματιάδης εἰς τὸ μονόφωνον σύστημα καὶ εἰς τὴν συνηχητικὴν γραμμὴν, ἀνομολογήσας οἶονεὶ τὸ δυσχερὲς τῆς ἐναρμόνισεως τῶν χρωματικῶν ἤχων, ὅπερ ἄλλως ἐγραψε καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν « Νεολόγον » τῆς 6 Μαΐου 1914 ὡς ἐξῆς: « Οἱ ἦχοι πρῶτος, δεύτερος, τέταρτος καὶ πλάγιος δεύτερος ἢ οὐδόλος ἀπαντῶνται εἰς τὰς πρὸ ἐμοῦ γενομένας ἐργασίας πρὸς ἐναρμόνισιν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ἢ εὐρίσκονται ἐνηρμονισμένοι κατὰ τρόπον ἀλλοιοῦντα τὴν ἐννοιαν αὐτῶν ».

Περὶ τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἔργου τοῦ κ. Σταματιάδου καὶ ὁ βαθὺς γνώστης τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς κ. Γεώργιος Φιλανθίδης, υἱὸς τοῦ πρὸ τριετίας ἀποβιώσαντος καὶ ἐπὶ μουσικῇ τέχνῃ καὶ ἐμπειρίᾳ μέγα ὄνομα ἀραμένου Πέτρου Φιλανθίδου, γράφει τὰ ἐξῆς εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον « Να μὴ τετραφωνηθῇ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν μουσικῆ » (σελ. 19-21) σύγγραμμα αὐτοῦ. « Εἶχον μεταβῆ Κυριακὴν τινα εἰς τὸν ἐν Γαλατᾷ ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων ὅπως ἀκροασθῶ τῆς τετραφωνίας. Ὁ ἦχος ἦτο Πλ. Δ'. Ἄν καὶ Πλ. Δ'. ὁ ἦχος τὸ Χερουβικὸν καὶ τὸ Κοινωνικὸν, δύο τῶν σημαντικωτέρων ἱερῶν ἡμῶν ἁσμάτων, ἐψάλησαν εἰς παράδοξόν τινα ἦχον Δ' ἄγια, τὸ δὲ « Ἀξιὸν ἔστιν » ἐξ ἴσου καὶ τοῦτο σημαντικὸν, εἰς ἄλλον τινὰ παράδοξον ὁμοίως ἦχον, τὸν ὁποῖον ἐχαρακτήριζεν ἡ ἀνειλικρίνεια, διότι δὲν ἦτο οὔτε Γ' οὔτε Πλ. Α', ἐνῶ ἦτο καὶ ἐξ ἀμφοτέρων. Νομίζω ὅτι τὰ τρία ταῦτα ἄσματα ἔχουσι τόσῃν ἐκτασιν καὶ τόσῃν σημασίαν ἐν τῇ καθόλου ἀκολουθίᾳ ὥστε ἀσφαλῆστατα δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐξ αὐτῶν τὴν τε ἐκτέλεσιν καὶ τὸν ἐκτελεστήν. Ἀλλὰ καὶ

ἂν δὲν ἐθίγετο ἡ βίασις τῶν γνωστῶν μελωδιῶν, ἡ τετραφώνησις ὅμως προσέδιδεν εἰς αὐτὰς τοσούτῳ παραδόξως ξένην φυσιογνωμίαν ὥστε ἐκινδύνευσαν νὰ λησμονήσω τέλεον ὅτι ὄναος ἐν ᾧ ἐκκλησιαζόμενῃ ἦτο ὁ γνωστὸς Ἅγιος Ἰωάννης τῶν φιλοπατρίδων τέκνων τῆς, ἐλληνικῆς γῆς τῶν Χίων, καθότι ἡ ψυχὴ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἱεροῦ ἄσμα πᾶν ἄλλο ἦτο ἢ ἐκείνο, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀπὸ πλείστων ἤδη ἐτῶν ἦσαν ἐμπεποτισμένοι οἱ ἐλληνικῶς ἱεροὶ αὐτοῦ τοῖχοι. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοὶ διεμαρτύροντο διὰ τὸ τελουμένον ». Καὶ κατωτέρω ὁ αὐτὸς μουσικολόγος ἐπιπροστίθησι τὰ ἐξῆς: « Εἶναι ἀδύνατον τὸ ξένον περικάλυμμα τῆς πολυφωνίας, δι' οὗ περιτυλίσσεται τὸ ἐλληνικὸν μέλος, νὰ μὴ παραμορφωθῇ καὶ ἀγνώριστον καταστήσῃ αὐτὸ, ἀσφαλῆστατα ἀποσπῶν διὰ τοῦ περιέργως πολυκλόκου τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ἀπ' αὐτὸ, ἀπὸ τὸ κυρίως μέλος δηλαδὴ ».

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, συγκεφαλαιῶν τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, δηλοῖ ὅτι εὐρίσκει ἐντελῶς ἀδύνατον τὴν ἐναρμόνισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βυζαντινῶν μελῶν ἄνευ ἀλλοιώσεως καὶ παραμορφώσεως αὐτῶν. Ἐχει δὲ ὁμογνώμονας πρὸς τοῦτο ἐπιφανεῖς Εὐρωπαϊοὺς μουσικολόγους, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων τὸν Εὐστάθιον Θερεϊανὸν, τὸν Ἡλίαν Τανταλίδην, τὸν Διμήτριον Βερναρδάκην, τὸν Μισαῆλ Μισαηλίδην, τὸν Γερμανὸν Ἀφθονίδην καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντῖνον τὸν Ε'. ἐκ δὲ τῶν ἐπιζώντων τοὺς κρατίστους μουσικολόγους Θεμιστοκλέα Πολυκράτην καὶ Γεώργιον Φιλανθίδην, τὸν Κωνσταντ. Ψάχον, ὃν ὁ μὲν πρῶτος, μολονότι θεωρεῖται φίλος καὶ θιασώτης τῆς ἀρμονίας, γράφει ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: « Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ θέλουσα νὰ νεωτερίσῃ καὶ νὰ περιβληθῇ τὸν ἀρμονισμόν, πάντως θὰ ὑποστῇ ἀκρωτηριασμόν ἐπιβλαβῆ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐπομένως δὲ καὶ τοῦ μελωδικοῦ αὐτῆς κάλλους, ὅπερ ἔγκειται ἐν τῷ πλούτῳ τῶν μελωδιῶν, ἃς αὕτη κέκτηται ἕνεκα τοῦ Ὀκτωήχου, ὅστις, ὡς ἔχει, δὲν ἐναρμονίζεται. Οἱ ἀποπειρώμενοι λοιπὸν νὰ ἐναρ-

μονίσωσι τὰς βυζαντικὰς μελωδίας ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀντλοῦσιν εἰς τὸν τῶν Δαναίδων πίθον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαπράττουσιν ἀκουσίως ἔγκλημα. Μόνον θέματα μουσικὰ λαμβανόμενα ἐκ τῆς μουσικῆς ταύτης δύναται νὰ ἐναρμονισθῶσιν, ἀλλ' ὑπὸ νέαν μορφήν, ὅπερ ὁμως δὲν εἶναι πλέον Βυζαντινὴ μουσικὴ, ἀλλὰ νέον τι κατασκευάσμα» (Φόρμιγξ, φύλ. 15, 31 Αὐγούστ. 1909). Ὁ δὲ κ. Κ. Ψάχος ἐν τῷ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ὑπομνήματι αὐτοῦ, ὅπερ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ὡς κατὰ πάντα ἀξιοσπούδαστον κρίνει, περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἐναρμονιστῶν γράφει τὰ ἐξῆς προσοχῆς ἄξια: «Ὡς τίθεται σήμερον τὸ ζήτημα, δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ ἀντικατάστασιν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς διὰ τῆς λεγομένης τετραφώνου, καίτοι τοῦτο κυρίως ἐπιδιώκεται ὑπὸ τῶν παιζόντων μὲ τὰς λέξεις εὐφρεστίων ἐναρμονιστῶν αὐτῆς. Ἄλλ' ὡς λίαν ἐπιτηδείως φέρεται εἰς τὸ μέσον, μυριάκις προτιμότερον θὰ ἦτο ἂν ἐπεζητεῖτο ἡ τελεία αὐτῆς ἀντικατάστασις, ἢ ὀξυμῶρος νὰ ἐπιζητῆται ἡ εἰσαγωγή τῆς ἐνηρμονισμένης(;) Βυζαντινῆς μουσικῆς!!! Διότι ἡ ἀντικατάστασις τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς διὰ τῆς λεγομένης τετραφώνου ἀποφασίζομένη τυχὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἦτο ἀπόφασις πρὸς εἰσαγωγὴν ξένου μὲν καὶ ἀναρμόστου ὑπὸ μυρίας ἐπόψεις συστήματος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους συστήματος πλήρους καθ' ἑαυτὸ, τελείου καὶ εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀπαραμίλλου. Ἐνῶ πονήρως καὶ κακοβούλως ἢ προβαλλομένη ἐναρμόνισις αὐτῆς, ἢ ἐπιβολὴ τοῦτέστι ξένων νόμων καὶ κανόνων ἐπὶ ξένου ὅλως ἐπιπέδου μουσικοῦ, οὐ μόνον σόλοικος ἱστορικῶς καὶ δὴ τεχνικῶς εἶναι, ἀλλὰ καὶ διακωμωδεῖ καὶ διαπομπεύει τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν, καθιστῶσα αὐτὴν γελοίαν καὶ ἐμπτυσμοῦ ἄξιαν ὑπὸ τε τεχνικὴν καὶ ἀκουστικὴν ἔποψιν, ἔστω καὶ ἂν τὰ ὦτα τῶν ἀνεπτυγμένων προοδευτικῶν οὐδεμίαν πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν στοιχειώδη φυσικὴν ἄρμονίαν σχέσιν ἔχοντα, ἀρέσκονται καὶ ἐντρυφῶσιν εἰς τὰ ἄτεχνα καὶ χυδαῖα ταῦτα μουσικὰ συγκολλήματα. Διότι

οὓς ὄντως μουσικὸν καὶ ἀνεπτυγμένον, γνωρίζον νὰ κάμῃ διάκρισιν ἰδιωμάτων μουσικῶν ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων, οὐδέποτε συγχωρεῖ, οὐδέποτε ἀνέχεται τοιαύτας χυδαίας διακωμωδήσεις συστημάτων, ἐξ ἴσου πάσης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἀξίων». Ἴδου δὲ τί γράφει περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐναρμονίσεως καὶ ὁ μουσικολόγος κ. Γεώργιος Φιλανθίδης: «Ἀνάρμοστον ὅλως εἶναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἔχοντας μουσικὴν παράλληλον πρὸς τόσῳ μακραίωνα καὶ λαμπρὰν πολυειδοῦς καὶ ποικιλοτρόπου πολιτισμοῦ παράδοσιν νὰ τὴν φραγκεύσωμεν καὶ νὰ τὴν παραμορφώσωμεν ἀκριβῶς σήμερον, ὅποτε τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀνδρωθὲν πλέον, συνειδὸς ἑαυτὸ καὶ ὀλοταχῶς πρὸς τὰ μεγάλα ἀλλ' ἴδια ἑαυτοῦ πεπρωμένα βαῖνον, ὀφείλει στερρῶς καὶ μεθ' ὑπερηφανείας νὰ διακατέχη πᾶν ὅ,τι γνησίως ἑλληνικὸν τυγχάνει πᾶν ὅ,τι φέρει ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδα τῆς μακρᾶς καὶ ἐνδόξου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ζωῆς» (σελ. 14-15 τοῦ συγγράμματος «Νὰ μὴ τετραφωνηθῇ ἡ ἔθνικὴ ἡμῶν μουσικὴ»).

Περαίνων δὲ ἐνταῦθα ὁ ἡμέτερος Σύλλογος τὸ λιτὸν Ὑπόμνημα αὐτοῦ, παρατηρεῖ μετὰ λύπης ὅτι ἐνῶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀξιόζηλον πρόνοιαν δείκνυσι πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ἤδη ἐν χρήσει ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῆς θεατρικῆς τετραφώνου μουσικῆς διὰ τῆς ἀρχαίας σεμνῆς καὶ ἀπλῆς μονοφώνου Γρηγοριανῆς ψαλμωδίας, συγγενοῦς οὕσης πρὸς τὴν ἡμετέραν Δαμασκηνεῖον μουσικὴν, ὁμογενεῖς νεωτερισταί, ἀκολουθοῦντες τὰς ἰδέας τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, ἀσυνειδήτως συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ξενοφυοῦς τετραφώνου μουσικῆς εἰς τὰς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ καταδικάζουσιν εἰς ἄσπλαγχνον θάνατον τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν, ἣτις καὶ ἐν εὐτυχίαις καὶ ἐν δυσπραγίαις παρέστη σύντροφος τῷ ἡμετέρῳ Γένει, τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν, ἣν διάσημοι Εὐρωπαῖοι μουσικοὶ καὶ βαθεῖς γνῶσται τῆς ἡμετέρας μουσικῆς, ἐν οἷς ὁ Γάλλος Bourgaull Ducoudray ἐπαινῶν ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς: «Τὸ ἄσμα τῆς Ἀνα-

τολικῆς Ἐκκλησίας ὁδεύει πως ἐλαφρότερον καὶ μάλλον ἐπιχαρίτως ἢ τὸ ἄσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐχει χαρακτηῖρα μουσικώτερον καὶ ἀνθρωπίνως εἰπεῖν ἐκφραστικώτερον. Καὶ εἶναι μὲν ὀλιγώτερον τελετουργικὸν ἢ τὸ plein chant, ἀλλ' ἐξ ἄλλου εἶναι μελωδικώτερον τὴν ἀνάπαλσιν καὶ μάλλον ἀπέριττον, θερμότερον κατὰ βάθος, ζωηρότερον, παθητικώτερον καὶ τρυφερώτερον τὸ αἶσθημα». Ἀλλαχοῦ δὲ ὁμιλῶν περὶ μέλους ἡμετέρου εἰς ἦχον Β', ἀποκαλεῖ αὐτὸ «ὄντως μελωδίαν ὑπέροχον τὴν ἐκφρασιν, ἣς ἡ ὠραιότης προώριστα ἵνα ἐμποιῇ αἶσθησιν εἰς πάντας». Ἄλλ' ὁ Σύλλογος πέποιθεν ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία θὰ σπεύσῃ νὰ ἀποδοκιμάσῃ καὶ ἀποκηρύξῃ τὸ νεωτεριστικὸν τοῦτο μουσικὸν σύστημα, ὅπερ παρέχει σκάνδαλον ἀνατροπῆς καὶ παρασαλεύσεως τῶν ἀρχαίων σεβαστῶν καθεστώτων, ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ παρουσιάζει μέγα τεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἀπ' αἰῶνων εἶναι ἀνεγνωρισμένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς παράδοσις καὶ θεσμὸς αὐτῆς καὶ ἀφοῦ τὸ ἡμέτερον ἔθνος τιμᾷ αὐτὴν καὶ γεραίρει ὡς τιμαλφέστατον ἐθνικὸν κειμήλιον. Ἀντὶ δὲ τοῦ μουσικοῦ ἔργου τοῦ κυρίου Σ. Σταματιάδου καὶ τῶν ἄλλων, ἀνάγκη, Παναγιώτατε, νὰ στρέψωμεν τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς δαπάνας ἡμῶν εἰς τὴν ἀνάδειξιν καὶ ἐξαρτίωσιν τῆς μουσικῆς ἡμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ βυζαντινοῦ πολυφώνου, ὁμοτόνου καὶ οὐχὶ ἑτεροτόνου εἶδους τῆς ψαλμωδίας· ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν μεγάλων καὶ εὐπόρων Κοινοτήτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὸ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν χρήσει τότε μουσικὸν σύστημα τοῦ μαγαδίσειν, ἥτοι τοῦ συμψάλλειν κατ' ἀντιφωνίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πρώτης καὶ τῆς ὀγδόης τοῦ συστήματος δις διαπασῶν, ὡς γίνεται καὶ νῦν παρ' ἡμῖν ὅταν ἔχωμεν συνάδοντας πολλοὺς, ὧν οἱ βαρύτονοι ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην φωνὴν ἐν τῇ βάσει, τὴν δὲ ὀγδόην φωνὴν οἱ ὀξύφωνοι καὶ οἱ παῖδες. Ἡ ἱστορία διη-

γεῖται καὶ οὐδεὶς ἀρνείται ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ἄσματουργία καὶ τὰ μουσικὰ ἡμῶν μαθήματα εἶναι τὰ αὐτὰ οἷα ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Ἀλλὰ τότε ἐψάλλοντο ταῦτα ὑπὸ χορῶν πολυμελῶν, ἐνῶ ἡμεῖς τὰ ἄσματα ἡμῶν, ἅπερ εἶναι μεμελισμένα ἵνα ψάλλωνται ὑπὸ πολυμελῶν χορῶν, θέλομεν νὰ ἐκτελῇ εἰς καὶ μόνος ἱεροψάλτης, βοηθούμενος, καὶ τοῦτο σπανίως, ὑφ' ἐνὸς μόνου δομεστίκου.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ληφθῇ πρόνοια ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὅπως σχηματισθῶσιν εἰς τοὺς ἡμετέρους ναοὺς πολυμελεῖς μουσικοὶ χοροὶ, οἵτινες ἐκτελοῦντες τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν ἄσματα νὰ συγκινῶσι, νὰ κατανύγωσι καὶ νὰ ἐπιδρῶσι τελεσφόρως ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἡμετέρων τε καὶ ξένων, ὡς συνέβη ποτέ, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῆς Ἱστορίας τῆς Μουσικῆς, ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν Πρέσβεων τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Ρωσσίας Βλαδιμήρου ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦθ' ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὸν ἐκχριστιανισμόν ἀπάσης τῆς Ρωσσίας. «Ἐνομίσαμεν ἔλεγον οἱ πρέσβεις τοῦ Βλαδιμήρου ἐκπληκτοὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν· ἐνομίσαμεν ὅτι μετεκομίσθημεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· χορὸς Ἀγγέλων καταβαίνων ἐξ οὐρανοῦ ἔψαλλεν ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας μετὰ τῶν Ἑλλήνων ψαλτῶν». Ἐὰν λοιπὸν θέλωμεν ἵνα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ καὶ σήμερον προκαλῇ ἀνάλογα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἐκκλησιαζομένων συναισθήματα, τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα δέον νὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ ἄριστα ἐκγεγυμνασμένων χορῶν, εἰκοσαμελῶν τοῦλάχιστον, συγκροτουμένων ἐκ δεκάδος ἐκατέρωθεν μελῶν, ἐν οἷς ὁ ἀρχωδὸς (Πρωτοψάλτης ἢ Λαμπαδάριος), οἱ τέσσαρες δομέστικοι, ὧν οἱ δύο βαρύτονοι καὶ οἱ δύο ὀξύφωνοι, καὶ ἀνὰ ἑπτὰ καλλιφῶνοι παῖδες δι' ἑκάτερον τῶν χορῶν. Πρὸς συντήρησιν δὲ τοῦ τοιούτου εἰκοσαμελοῦς χοροῦ ἀπαιτοῦνται κατὰ μῆνα τοῦλάχιστον ἑπτακόσμιαι λίραι Τουρκίας.

Καταλήγοντες δὲ τονίζομεν καὶ πάλιν ὅτι καὶ λόγοι ἐπιστημονικοὶ καὶ λόγῳ ἐθνικοὶ καὶ λόγοι θρησκευτικοὶ πείθουσιν

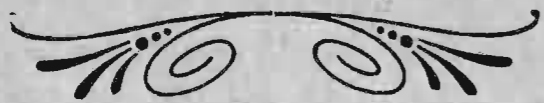
ἡμᾶς ὅτι ἡ μουσικὴ ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ περιβληθῆ τὸν μαν-
δύαν τῆς τέτραφώνου μουσικῆς, ἀλλὰ νὰ καλλιεργηθῆ ἐν τοῖς ἰδί-
οις αὐτῆς ὁρίοις, ἄλλως θὰ ἐκφυλισθῆ τελείως πρὸς ζημίαν ἐθνικὴν.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ
ἄκρας ἀφοσιώσεως.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 12 Δεκεμβρίου 1922.

ὁ Πρόεδρος
† ὁ Καίσαρείας ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Γ. Πρωγάκης

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ

 SISMANOGGIO
RIFUGIO

